

людини вимагає наявність довіри до світу (умова взаємодії з ним) і довіри до себе (умова активності особистості). У випадку, коли довіра до світу і довіра до себе не взаємопов'язані, відбувається розпад системи «людина – світ». Коли немає моделювання цілісності буття людини, починає виникати образ недовіри до світу, до оточення. Люди з базисною довірою до світу, попри те, що в дорослому віці зустрічаються з проявами підступності та обману, все ж зберігають позитивне світосприйняття і здатні насолоджуватися життям. В умовах довіри виникає відкритий обмін поглядами і думками, розвивається впевненість у собі, зростає рівень соціальної взаємодопомоги (матеріальної, психологічної, духовної).

Олександр Поліщук

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ЦІННОСТІ У ЖИТТІ ІНДИВІДІВ ТА В ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРА

В сучасних умовах розвитку суспільства провідна роль відводиться менеджерам суспільно-політичної сфери. Адже саме вони вибирають вектор розвитку, спрямовують суспільство на ті чи інші цінності, саме вони творять загальну систему цінностей, яка виступає у вигляді ціннісних орієнтацій. Зрозуміло, що діяльність менеджерів була б набагато простішою, якби суспільство розвивалося лінійно. Така ситуація можлива в тоталітарних та авторитарних державах, однак в демократичних цього бути не може, оскільки демократія створює умови нелінійного розвитку як держави, так і суспільства. Доцільно відзначити, що в Україні ця ситуація ускладнюється ще й різними трансформаційно-модернізаційними змінами, які мають непослідовний і в більшості випадків незакінчений, інколи навіть кризовий характер. Тому в такому суспільстві особливу увагу потрібно звертати на систему цінностей та ціннісні орієнтації.

Відомо, що суспільство – це складна система соціальних елементів, що постійно перебувають у стані активної взаємодії. Такими соціальними елементами є етноси, нації, громадянське суспільство, різні культурні та виробничі утворення, які представлені в соціальній структурі суспільства у вигляді колективів, що діють відповідно до політичного курсу тієї чи іншої держави. Треба сказати, що здебільшого політика носить колегіальний характер і представлена сукупністю дій індивідів, які займаються політичною діяльністю. Така діяльність базується на цінностях.

Відомо, що людина у ХХІ ст. за своєю природою стала матеріальною істотою, і на жаль, сьогодні можна констатувати той факт, що у суспільстві переважають в основному цінності матеріального характеру. Отже, індивіди

спрямовують свою дію на досягнення матеріальних благ, забуваючи про духовність.

Слід відзначити, що будь-яка взаємодія соціальних елементів, яка ґрунтується на цінностях, формує систему цінностей. Це пов'язано з тим, як відзначав Т. Парсонс, що саме людський розвиток носить еволюційний характер і описується з допомогою категорій диференціації (неминучої і прогресивної, наростаючої неоднорідності всередині системи) і інтеграції (зростанню цілісності системи завдяки появі і зміцненню нових взаємодоповнюючих зв'язків і координації між частинами). Т.Парсонс розрізняє три типи суспільства: примітивне, у якому диференціація визначена незначно; проміжне, пов'язане з появою писемності, соціального розшарування, виділення культури у самостійну галузь людської діяльності; сучасне, характерною рисою якого є відділення правової системи від релігійної, формування адміністративної бюрократії, ринкової економіки та демократичної системи [1, с.50-179]. Виходячи з цього можна зробити висновок, що система цінностей у цих суспільствах буде різною, і в залежності від ступеня розвитку суспільства, індивіда та потреб цінності змінюються, а разом і з ними змінюється вектор колективної дії.

Отже, основне завдання політичних менеджерів – спрямувати колективну дію не лише на досягнення матеріального блага, а й на духовний розвиток індивідів. Однак це не можливо без з'ясування суті цінностей та свободи дії, яка інколи так важко дається.

Як відомо, сьогодні термін «цінність» дуже поширений. До нього часто звертаються освічені люди під час обговорення різних дискусійних питань, наприклад, тих, що стосуються актуальних проблем соціального і гуманітарного розвитку та відповідних галузей наукового дослідження. Причому, тлумачення природи цінностей, на думку І. Ларяновського, як правило, у таких дискусіях буває занадто вузьким. Кожна із сторін розглядає лише окремі ситуації, що мають безпосереднє відношення до ціннісних явищ [2, с.29–37]

Одним із таких феноменів є свобода, яка як цінність була відкрита ще в античні часи. Тогочасне суспільство, на думку В.Ханстантинова, пов'язувало її, передовсім, з розумом [3, с.247-254].

Тому, звертаючись до свободи, доцільно відзначити, що вона є принциповою цінністю у діяльності політичних менеджерів – однією з наріжних каменів сучасної цивілізації. У свій час Г.В.Ф.Гегель небезпідставно визначив історію як прогрес в усвідомленні свободи – згодом Ф.Енгельс у «Анти-Дюрінгу», наче продовжуючи гегелівську думку, говорив про те, що кожний крок вперед на шляху культури був кроком до свободи.

З цим важко не погодитися, адже крок за кроком, міліметр за міліметром люди впродовж усієї історії спрямовували свою дію на відвойовування,

утвердження і розвиток цієї своєї фундаментальної здатності, причому кожне посування вперед у її досягненні підсилювало відчуття автентичності людського буття, супроводжувалося спалахами творчої енергії й високого ентузіазму. І вагомий внесок у становленні свободи як цінності належить індивідам, які зуміли зорганізувати суспільну масу, спрямувати її дію як великого колективу на досягнення духовного блага. Адже ця цінність передбачає свідоме ставлення людської суб'єктивності до власної волі, вміння підпорядковувати її загальнолюдським силам і цінностям, нормам універсального спілкування. Освоєння зовнішньої реальності й моральний контроль над самим собою постають двома рівною мірою моментами справжньої людської свободи. Не можна не погодитися з тим, що «дарована свобода все ж не є свободою, адже лише та свобода справжня, дієва... яку самі для себе беруть, отже – це свобода егоїста» [4, с.202], що «моя свобода стає повною лише тоді, коли вона перетворюється на мою силу, і тоді я перестаю просто бути свободним, а стаю власником» [4, с.201].

У кожному з не чисельних реальних утілень свободи той чи інший з вказаних моментів здобуває неминучу перевагу. Відповідно до цього й власне в екзистенційному своєму аспекті ідея свободи актуалізує два протиправні вектори, що визначають загальну скерованість існування людини: вектор визволення і вектор відповідальної причетності. Перший з них найбільшою мірою виявляється у свободі дії, свободі творчості: індивід тут прагне здолати певне обмеження, вийти за грань пізнаного й освоєного нею, створити щось принципово нове, що змінило б дотеперішню ситуацію її існування. Свобода в такому її розумінні є, так би мовити, силою «відцентрованою»: вона веде індивіда вперед, розкриває перед ним нові можливості, нові обрії.

Водночас ідея свободи може набувати цілком й цілком протилежного, «доцентрового» екзистенційного спрямування: в дієвих проявах свободи вибору, в актах морального самовизначення людина як автономна істота спрямовує свою волю саме в середину наявної ситуації свого буття – визначає своє місце в ній, стає на бік тієї або іншої з діючих у ній сил, гармонізує відносини між її компонентами. Якщо в першому разі воля людини в цілому скерована на реалізацію певних цілей або ідеалів, що виходять за межі існуючого стану речей, то в даному випадку йдеться про прийняття реальності такою, якою вона є тут і тепер, адже вибрати загалом можна лише з-поміж того, що є наявним, що вже сформувалося як предмет вибору. Чим більш значущим з огляду на корінні життєві орієнтації людської особистості виявляється подібний вибір, тим більше він потребує рішучості й тверезої моральної мужності – адже звернення до наявного буття і прийняття його таким, як воно є, неминуче тією або іншою мірою постає і як самовизначення суб'єкта подібного вибору, добровільне обмеження ним власних можливостей і прерогатив заради чіткої позиції в бутті

Відчуваючи свою відповідальну причетність до цього буття (буття своєї батьківщини, народу, родини, колективу, буття рідного міста або села, буття природи загалом і т.д.), індивід свідомо ототожнює себе зі своєю позицією, своєю роллю в зазначених зрізах буття: з моменту вчинення подібного вибору він вже не може дистанціюватися від ситуаційних визначень.

Фундаментальна здатність індивіда до свободи знаходить свій вияв у тому, що по суті ми, здебільшого не помічаємо цього, обираємо, утверджуємо власним рішенням навіть те, що раз і назавжди дається нам невідворотним ходом подій і жодної суб'єктивної підтримки з нашого боку, здавалося б, не потребує.

Отже, будь-яка дія політичних індивідів повинна керуватися не лише матеріальними, а й духовними цінностями, що встановлені у суспільстві. Адже відомо, що власність і матеріальні блага породили нерівність і конфліктність у самому суспільстві. І щоб ліквідувати конфліктність, політичні керівники мають у своїй діяльності звертатися не до матеріальних цінностей, а до духовних (любов, справедливість, чесність, порядність, ввічливість, вірність тощо) – саме вони відіграють об'єднавчу роль. І в цьому випадку провідну роль мають виконати політичні менеджери. Адже використовуючи свободу, як вищу цінність політичної діяльності, вони мають можливі формувати ціннісну систему, в якій першими будуть стояти духовні цінності, а на другому місці – матеріальні. Оскільки об'єднавши суспільство в єдиний державний колектив на основі духовних цінностей, можна буде спрямувати колективну дію на реалізацію матеріальних цінностей.

1. *Ковалев А. Д.* Формирование теории действия Толкотта Парсонса / А. Д. Ковалев // История теоретической социологии в 4-х тт. Т. 3. М. : Канон, 1997. – С.150–179; 2. *Ларяновський І. С.* Цінності та їх роль у соціокультурних трансформаціях і пізнанні / І. С. Ларяновський // Інтелект. Особистість. Цивілізація [Текст] : Темат. зб. наук. пр. із соці.-філос. пробл. Вип.. 8 / голов. Ред.. О. О. Шубін. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2010. – С.29–37; 3. *Ханстантинов В. О.* Ідея толерантності в ранньому лібералізмі / В. О. Ханстантинов // Гілея (науковий збірник): Збірник наукових праць / Гол. Ред.. В. М. Вашкевич. К., 2009. – Вип.. 18. – С. 247-254; 4. *Штурнер М.* Единственный и его собственность / Пер. с нем. Б. В. Гиммельфарба, М. Л. Гохшиллера. – СПб.: Азбука, 2001. – 448 с.